

פרשת בשלח תשפ"ד

מי שבטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

ב"ק - פרק מרובה

יורשת שמחלה על ירושתה לטובת כבוד אמה - אולם לא הפסידה מאומה

שאלה:

אלמנה נפטרה והשאירה שלש בנות יורשות. אחת הבנות בשם - לאה, התחזקה לאחרונה בקיום המצוות ובקשה מאחיותיה שעדיין לא שמרו מצוות, לקבל את הטבעת עם היהלום שאמם נהגה לענוד. כיון שהיא זוכרת, שכשהלכה עם אמם לפני עשר שנים לחנות התכשיטים, היא הבחינה כיצד האמא גנבה בחשאי את הטבעת הזו מהחנות מבלי לשלם עבורה, ולכן היא רוצה כעת להחזיר את הטבעת הגנובה לנגנב, כדי שתהיה לאמם כפרה ותיקון על חטא הגנבה. אולם שתי האחיות סירבו להענות לבקשתה, למרות שגם הן היו מודעות לגניבה. ובגלל תאוות ממון הירושה, הן התנו עם לאה אחותן, שהן מוכנות לתת לה את הטבעת, ובתנאי שהיא תחתום, שתמורת קבלתה, היא מוותרת להן על חלקה בכל הירושה. ואכן לאה מחמת רצונה להטיב עם אמה בעולם האמת, הסכימה לתנאי הזה, וחתמה שהיא מוחלת להן על חלקה בירושתה, ובתמורה לכך היא קיבלה את הטבעת הגנובה, והחזירתה לחנות התכשיטים ממנה היא נגנבה, מבלי לספר להם כיצד הטבעת הגיע אליה.

כעת לאה שואלת - האם יש תוקף לחתימה שמחלה על חלקה בירושה, למרות שעשתה זאת עם גמירות דעת מלאה?

תשובה:

א. אין שום תוקף לחתימה של לאה שמחלה על ירושתה. לפיכך מגיע לה שלישי מכספי הירושה. 1

ב. בנידון השאלה, מעיקר הדין גם האמא שגנבה, וגם לאה שרצתה להשיב את גניבת האם, היו יכולות לשלם לנגנב בכסף תמורת הטבעת הגנובה ולא היו צריכות להחזיר את הטבעת עצמה, וזאת למרות שהטבעת הגנובה נמצאת ברשותן. 2

מקורות

למי שייכת הטבעת הגנובה?

1. תחילה נקדים, מאחר והאם גנבה את טבעת היהלום לפני יאוש בעליה שהם בעלי חנות התכשיטים - נמצא שהיא לא זכתה בה מעולם, והיא היתה חייבת להחזיר אותה לנגנב או לפחות את תמורתה הכספית (וכפי שיתבאר בס"ד להלן במס' 2). לפיכך גם לאחר מיתתה, אפילו אם בינתיים התייאש הנגנב מטבעת זו - לא זכו בנותיה בטבעת הגנובה, ולא קנו אותה ביאוש ושינוי רשות. והטעם לכך, כי רשות הירוש - לא נחשבת כרשות שונה מהרשות של מי שמוריש לו את הגניבה. מאחר והבן או הבת נחשבים כמו הירך הנוספת של ההורה שגנב, לפיכך חל על החפץ הגנוב את אותו הדין שהיה אצל המוריש, כמבואר בשו"ע (ח"מ סי' שנג, ד, וכן בס' שסא, ז וע"ש), ולכן לא קונה הירוש את החפץ הגנוב. כי יאוש לבד מבלי שמצטרף לו גם שינוי רשות - לא מועיל לקנות חפץ גנוב.

והנה בנידון השאלה דנן, מאחר והבנות הירושות לא גנבו את הטבעת אלא אמם היא זאת שגנבתה, לכן אע"פ שהן חייבות להחזיר את הטבעת או את תמורתה הממונית לנגנב, שכאמור לעיל הן לא זכו בה לאחר מיתת אמם, אבל חיוב השבתן אינו נובע מדין "והשיב את

הגולה" אלא מדין "השבת אבידה". שכיון שיש ברשותן חפץ ששייך לאדם אחר שנלקח ממנו שלא כדין, חל עליהן את החיובים של: "השב תשיבם", ו"לא תוכל להתעלם" האמורים לגבי מוצא אבידה, ויסוד זה נפסק להלכה ברמ"א (ח"מ סי' שמה, ז) וע"ש. נמצא שלאחרי החזרה לנגנב טבעת ששייכת לו בלבד, ולא שייכת לאחיותיה, למרות שהיתה ברשותן.

טעם א' למה אין תוקף להתחייבות שנעשתה

והנה אפילו אם נחשיב את חתימת לאה על המסמך שחתמה לאחיותיה - כמעשה קנין, מדין קנין סיטומתא שמבואר בשו"ע (ח"מ סי' רא, א) שמועיל. אולם קימ"ל, שבדבר מצוה שאדם מחוייב לעשותו, אפילו אם מתחייבים עם קנין לתת לו כסף אם יעשה את המצווה שמחייבה בה - רשאי המתחייב לומר לו לאחר מכן - משטה הייתי בך, ופטור מלשלם לו מאומה. כמבואר בגמ' ביבמות (קו, וע"ש גם ברש"י בד"ה אמר ליה וכו'), ובשו"ע (אעה"ז סי' קסט, ז) לגבי יבמה שסירב היבם לחלוץ לה, ולכן התחייבה לו בקנין, שאם יחלוץ לה, תתן לו מאתים זוז. ולאחר שחלץ אמרה לו - משטה הייתי בך, ונפסק - שפטורה מלשלם לו מאומה. וכעין זה פסק בשו"ת הרשב"א (ח"א, סי' אלף ריח) וברמ"א בנידון דומה (בח"מ סי' פא, א, וע"ש בקצות ס"ק ד). ועיין גם בנתיבות (בביאורים סי' רסד, ס"ק ח) שהאריך לבאר, שכל רבותינו הראשונים והפוסקים מסכימים לכך בנידון של קיום מצוה. וע"ש.

לפיכך מאחר והתבאר לעיל, שגם האחיות הרי מחוייבות להשיב לנגנב את הטבעת הגנובה שנמצאת ברשותן - מדין השבת אבידה. לכן לאה אחותן שהתחייבה בקנין לתת להן שכר רב אם יקיימו את המצוה שגם הן מחוייבות בה - יכולה לטעון להן לאחר השבת הטבעת לנגנב - משטה הייתי בכן, ולמרות הקנין שעשתה - היא פטורה מלשלם להן מאומה. ואפילו אם לא חשבה על כך בשעת החתימה כמבואר בנתיבות (סי' פא ס"ק ב) וע"ש. ובנידון דנן שאינו שכירות פועלים, גם הקצות שם (ס"ק ד).

טעם נוסף למה אין תוקף לכתב המחילה

טעם נוסף שהסכם המחילה שעשתה לאה לא מחייב אותה, מאחר וקימ"ל שכל יורש זוכה מהתורה בחלקו מיד עם מות המוריש, ואינו צריך לעשות קנין כדי לזכות בחלקו שבירושה, כי התורה היא זאת שמקנה לו את הירושה. לפיכך מיד עם פטירת אמם - זכתה לאה בשליש מכספי הירושה, ואינה זקוקה כלל להסכמת אחיותיה לזכיה זו.

והנה קימ"ל שכל אדם שרוצה להעביר כסף, חפץ או קרקע שברשותו לאדם אחר, יכול להעביר זאת רק באמצעות קנין, שע"י כך קונה השני את ממון המקנה כמבואר בשו"ע (ח"מ סי' קפט, א.). והוסיף שם הרמ"א, שאין שום אפשרות ע"י מחילה או ויתור להעביר בעלות מנכס שקיים ברשותו של אדם אחד - לאדם אחר. אלא חייב המקנה לעשות קנין, שבאמצעותו בלבד יוכל להקנות ממונו לבעלותו של הקונה.

וטעם הדבר הוא, כי מחילה מועילה רק בחיוב ממוני כמו, אדם שלוח כסף מחבירו, שלאחר ההלוואה יש למלוה רק שעבוד על נכסי הלוה שיוכל לגבות מהם את חובו, אולם אין לו שום בעלות על נכסי הלוה. ולכן במקרה זה אם מחל המלוה ללוה על חובו, נחשב הדבר שהמלוה מסלק מעצמו את השעבוד שיש לו על נכסי הלוה, וממילא נחשב הדבר כאילו הלוה פרע את חובו למלוה.

אולם בכל מקום שצריך להעביר בעלות בחפץ או בקרקע שנמצאת ברשותו של אחד לרשותו של השני, בין אם זה לצורך מכר, ובין אם זה לצורך שכירות החפץ, העברת הבעלות חייבת להעשות באמצעות קנין בלבד שמועיל לאותו החפץ, והקנין צריך להעשות בין המקנה

לקונה (או עם שלוחו של אחד מהצדדים), ואין שום אפשרות להעביר בעלות באמצעות מחילה - ואפילו אם יהיו עדים וקנין על המחילה.

הכסף לא הוקנה לאחיות

לפיכך בנידון דנן, מאחר והתורה הקנתה ללאה שלישי מירושת אמה מיד לאחר פטירתה, נמצא שממון זה הינו כעת בבעלותה הבלעדית של לאה. ואם רוצה לאה להקנותו לאחיותיה - היא יכולה לעשות זאת רק על ידי קנין המועיל. ובנידון דנן - היא הרי לא עשתה זאת, אלא חתמה על מסמך שהיא מוחלת להן על הממון שנמצא בבעלותה. וכבר התבאר על פי הרמ"א (ח"מ סי' קפט, א) שאין שום אפשרות להעביר בעלות ממונית מאחד לשני באמצעות מחילה, אלא חייבים להקנות את הממון לשני ע"י קנין בלבד. ולכן גם מטעם זה לא מועילה חתימת לאה שמוחלת על חלקה בירושה. כי אפילו אם עצם החתימה נחשבת כקנין סיטומתא, אולם קנין על מחילה לא מועיל כדי להעביר בעלות ממונית מלאה המוחזקת בממון לאחיותיה או לכל אדם אחר, ורק ביחס לויתור על חוב מועילה מחילה בפה, ולא צריך לכך אפילו קנין.

מתי גנב חייב להחזיר את החפץ שגנב, ומתי מספיק

שיחזיר את תמורתו

2. חז"ל הקדושים למדו מהפסוק "והשיב את הגזילה אשר גזל" שתמיד כשהחפץ שנגנב נמצא עדיין בידי הגנב - חייב הגנב או הגזלן להשיב את החפץ הגנוב לבעליו, ואינו יכול לתת את תמורתו הכספית בכל המקרים שהנגנב מעוניין בחפץ הגנוב. אולם אם החפץ הגנוב אינו ברשות הגנב, ישלם לנגנב את השווי הממוני שהיה לחפץ בעת הגניבה, וגם באופן הזה יקיים הגנב את המצוה של "והשיב את הגזילה אשר גזל".

אולם אם החפץ שגנב היה מיועד למכירה, שרצון בעליו היה גם מתחילה לקבל תמורת חפץ זה כסף בלבד, במקרה זה מאחר וגם הנגנב רצה מעיקרא לקבל תמורת החפץ את השווי הממוני ולשם כך יעודו למכירה - רשאי הגנב גם לכתחילה לשלם לנגנב כסף תמורת החפץ שגנב, ולהשאיר את החפץ הגנוב ברשותו. וכך גם פסקו הש"ך (בח"מ סי' שנט, ס"ק ד), ובספר מחנה אפרים (הל' גזילה סי' ה), וע"ש.

לאור האמור, גם האמא שגנבה את טבעת היהלום מחנות התכשיטים - היתה רשאית לכתחילה לשלם להם כסף תמורתה, ולהשאיר את הטבעת ברשותה, ואדרבה גם הנגנב הניח טבעת זו בחנותו כדי לקבל תמורתה כסף ולא כדי שתשאר ברשותו. וכל שכן עכשיו לאחר שעברו עשר שנים מהגניבה, ואין כמעט קונים לדוגמה הישנה של הטבעת הגנובה - ודאי שהנגנב מעוניין לכתחילה לקבל כסף ולא את הטבעת הישנה.

וגם בנותיה שצריכות לעשות עם הטבעת הגנובה מה שאמן היתה צריכה לעשות, ודאי שרשאיות להשאיר טבעת זו ברשותן, ולשלם לחנות התכשיטים רק את השווי הכספית שהיתה לטבעת בזמן הגניבה. אמנם למרות האמור, ודאי שגם בהחזרת הטבעת עצמה לנגנב - נחשב הדבר שהגזילה הושבה לבעליה. וכל זמן שלא ישלמו בכסף את תמורתה לנגנב - חייבים להשיב לו את הטבעת הגנובה שברשותן, מאחר והיא שייכת לו בלבד.

מסרים ורעיונות על פרשת השבוע

האפשרות לקבלת המן - גם בדורינו

בפרשת השבוע (פרק טו) אנו לומדים על המן שניתן לבני ישראל לאכול במדבר במשך ארבעים שנה. החל מ- ט"ו אייר בשנה הראשונה לצאתם ממצרים, ועד כניסתם לארץ ישראל כמבואר שם (טו, לה) וע"ש גם ברש"י. והנה המן ניתן לאחר קריעת ים סוף, ולאחר קבלת חלק ממצוות התורה בהיות עם ישראל במרה (כמבואר ברש"י טו, כה), ולפני קבלת התורה שהיתה בחג השבועות. כמו כן בנוסף לאכילת המן ששימש כמאכלם העיקרי, שתו עם ישראל מים מבארה של מרים, שהלך עמם במשך הארבעים שנה שהיו במדבר.

המיוחדות שהיתה בדור המדבר בלימוד התורה

כתוב בחז"ל: אמר רבי שמעון בן יוחאי, לא ניתנה התורה להדרש - אלא לאוכלי המן. וביארו בזוהר בפ' בשלה, ובגמ' ביומא (ע"ה - ע"ו) את הדברים, שהרי מבואר שם בגמ', שהמן היה לחם רוחני שאוכלים אותו המלאכים. ואע"פ שבהגיעו לארץ הוא התגשם בצורה של זרע גד מבריק בצבע לבן וכו', ואילו המלאכים ניזונו ממנו כשהיה עדיין רוחני מבלי שהתגשם. אולם גם כשאכלו ממנו בני ישראל - עדיין יסודו ומהותו נשאר כאוכל רוחני שאין בו שום פסולת. ולכן כל המן נבלע באברי גופו של האדם שאכלו, מבלי שיצטרכו להתפנות להוצאת הפסולת. שלא כמציאות שקיימת בכל מאכל שגודל או קיים בארץ, שמורכב מאוכל ופסולת, וצריכים להתפנות כדי להוציא מהגוף את הפסולת שבמאכל.

כמו כן גם המים מבארה של מרים היו ביסודם רוחניים, שנבעו בנס מסלע שעשוי מאבן, ועל פי טבעו של עולם - אין האבן מכילה מים. לפיכך גם מחמת שתיית מים אלו שמהותם מיסודות רוחניים שנוצרו במיוחד לצורך דור המדבר - לא היו צריכים להתפנות, וכל המים ששתו - נשארו בגוף האדם ונבלעו באברי גופו, שלא היה בהם כל פסולת.

פעולתם של המן ומי הבאר בגופם של ישראל

והנה מאחר והמן והמים שורשם היה רוחני בלבד, לכן היה בכוחם לנקות מגופם של ישראל את כל הפסולת הגשמית שעדיין נשארה בהם ממה שאכלו במצרים. ובנוסף לכך, הם פתחו את לבם ומוחם להבנת התורה, עם כל מה שרמוז בה בנגלה ובנסתר. ונשארה התורה שלמדו - בלולה בכל אברי גופם, ולכן היא נשארה אצלם לעד ולא שכחו אותה. בנוסף לכך, אכילת המן ושתיית המים מבארה של מרים - חיזקה גם את גופם הגשמי שיהיה בריא וחזק, ללא שום חולשה ומחלות. וגם המחלות שהיו בגופם - לאחר אכילת המן ושתיית מי הבאר התרפאו מהם.

והנה מאחר ובני ישראל לא הוצרכו לטרוח להשיגם, אלא כל אחד מישראל קיבל מידי יום כפי הכמות שנצרכה למחייתו שהיתה - עומר לכל אדם. ששיערו חז"ל, שזה כשיעור כמות הבצק שחייבים להפריש ממנו חלה, (כמבואר ברש"י שם טז, לו). לכן יכלו בני ישראל ללמוד את התורה בקדושה וטהרה בכל שעות היום, מבלי להתעסק בהשגת הפרנסה הקיומית עבורם ועבור בני משפחתם. ומבלי שיטריד את מוחם שום דבר אחר מלבד התורה, ובה בלבד עמלו להבינה עד מיצוי כל כוחותיהם.

וזהו שאמר רשב"י, שהמציאות העל טבעית שהיו בה בני ישראל במדבר במשך ארבעים שנה - גרמה לכל אחד מהם להגיע להשגות מופלאות ביותר בידיעת כל חלקי התורה. וכל אחד מהם זכה לדרוש ולחדש בכל פסוק ומצוה שבתורה חידושים נשגבים, שתלמידי החכמים ואפילו הגדולים שבהם שחיו בדורות שלאחר מכן, לא השיגו אותם. מאחר והבאים אחריהם, ניזונו ממאכלים גשמיים. ובנוסף לכך, היו צריכים לטרוח בחלק משעות היום בצורכי פרנסתם, ופרנסת בני משפחתם, כך שמוחם היה טרוד בדברים נוספים. בעוד שדור המדבר היו פנויים כל היום לעמול בתורה ללא שום טרדה אחרת.

הצורך בתפילה כל בוקר כדי לזכות במן

והנה למרות שהמן ירד בלילה מידי יום ביומו, וכשהשכימו בבוקר משנתם - המן היה מוכן על הארץ. אולם בתחילה היה צריך כל אחד מישראל לקבל עליו עול מלכות שמים בקריאת שמע, ולהתפלל לקב"ה שיזכה לקבל את מזונו, ורק לאחר מכן הוא יצא לאסוף את המן שהוכן עבורו משמים. וכפי שכתוב בזוהר הקדוש [בפרשה] על הפסוק "צדיק אוכל - לשובע נפשו", שרק לאחר שהצדיק השביע את נפשו בבוקר ע"י התפילה, קריאת שמע, ולימוד התורה, היה אוסף את המן ואוכלו - כדי להשביע גם את גופו. ובאופן הזה נהגו בני ישראל במדבר מידי יום ביומו במשך ארבעים שנה.

כמו כן לאחר אכילתם את המן, אמר רב נחמן (ברכות מה): שתיקן להם משה רבינו לברך את הברכה הראשונה שבברכת המזון "ברכת הון",

בה הם משבחים את הקב"ה על נפלאותיו הכלליים בבריאת העולם וקיומו, ומודים לו על המזון שאכלו.

למה המן ניתן בכל יום ולא פעם אחת בשנה

וכעין דברים אלו כתוב גם בגמ' ביומא (יז) ששאלו תלמידי רשב"י את רבם, למה ניתן המן מידי יום ביומו, ולא ניתן להם בפעם אחת עבור כל השנה? והשיב להם רשב"י, שהיות והמן נמס מידי יום בבוקר לאחר ארבע שעות, נמצא שכל אדם דאג מאין יהיה לו במדבר גם למחר אוכל לאכול עבורו ועבור משפחתו. לפיכך כל אדם היה מתפלל כל יום לקב"ה, שיזמין לו למחר אוכל שיספיק עבורו ועבור משפחתו. וכתוצאה מכך נשארו כל ישראל דבוקים בקב"ה בכל שעות היום והלילה, מאחר ובטחו שרק הוא יכול להושיעם ולספק להם את צורכי מחייתם במדבר, ובלעדיו - אין להם כלום. נמצא שירידת המן מידי יום וסילוקו מהעולם לאחר מספר שעות בבוקר, גרם לבני ישראל אמונה מוחלטת בקב"ה, ושאין עוד מלבדו שיכול להושיעם, ובכך נשארו דבוקים בו ובתורתו מבלי להסיח רגע מידיעה זו.

מעלת אמירת פרשת המן בכל בוקר

כתב השו"ע אור"ח (ה, א) וז"ל: טוב לומר פרשת העקידה, ופרשת המן ע"כ. וביאר המשנה ברורה (ס"ק ג בתוספת ביאור), שכוונתו היא - שבכל בוקר בתחילת התפילה, עוד לפני אמירת פרשת הקרבנות, ראוי לומר גם פרשת המן, כולל בשבת [אלא שבשבת לא יאמר את התפילות הנוספות שמודפסות בסידור לפנייה ולאחריה]. אולם לא מספיקה אמירה בלבד, אלא צריך האומר להתבונן במילים שאומר, כדי שע"י כך יכיר את נפלאות הבורא ית"ש. [ונציין, שלדעת האר"י ז"ל, יש לאומרה לאחר תפילת שחרית, וכמו שמודפס בחלק מהסידורים].

כמו כן ישנה מעלה נוספת באמירת פרשת המן בכל יום, שיאמין האומר, שגם בזמן הזה כל מזונותיו של האדם מגיעים בהשגחה פרטית מהבורא ית"ש, וניתן לכל אחד ואחד, בדיוק כפי שנגזר עליו בראש השנה כיצד וכמה יתפרנס. וכמו שכתוב בתורה בפ' המן (טז, יח) "וימודו בעומר, ולא העדיף המרבה - והממעט לא החסיר, איש לפי אוכלו לקטו". וביאר שם רש"י וז"ל: יש שלקטו הרבה, ויש שלקטו מעט, וכשבאו לביתם מדדו בעומר איש איש מה שלקטו. ומצאו שהמרבה ללקוט - לא העדיף על כמות של עומר לגולגלת לכל אחד מבני משפחתו. וכן הממעט ללקוט - לא מצא שהיה חסר לו מכמות העומר שנצרכה לכל אחד מבני משפחתו - וזהו נס גדול שנעשה בו ע"כ.

לאור זאת מסיים שם המשנ"ב, שמזה נלמד הוראה מעשית - שריבוי ההשתדלות לא מועילה מאומה לריבוי הפרנסה. אע"פ שמעט השתדלות לפרנסה צריך כל אחד לעשות, אולם לבסוף כל אחד יקבל בדיוק מה שנגזר עליו משמים בראש השנה. והוסיף שם המשנ"ב, שכתוב בירושלמי בברכות: שכל האומר פרשת המן בכל יום מובטח לו - שלא יתמעטו מזונותיו ע"כ.

הנחת אהרן את צנצנת המן למשמרת לדורות

והנה כתוב בתורה בפ' המן (טז, לג-לד) שמשה רבינו נצטווה מה' לומר לאהרן, שיקח צנצנת אחת וישים בתוכה מן בשיעור של - עומר, ויניח אותה - לפני ה' - למשמרת לדורות עולם - וכך עשה אהרן. ומבואר בילקוט שמעוני שם (רמז רסא, לב-לד) בשם רבי אלעזר המודעי, שמטרת ציווי זה היתה, ללמד לדורות לכל אחד מבני ישראל, שכל אחד שיעסוק ויעמול כפי כוחותיו בתורה - מובטח לו שהקב"ה יפרנס אותו מבלי שיצטרך לעמול לפרנסתו. וכך גם אמר ירמיהו הנביא (ב, ד) לבני דורו כשהוכיחם למה הם לא עוסקים בתורה? והשיבו לו, שצריכים לעמול במשך היום לפרנסתם. והראה להם את צנצנת המן ואמר להם - שבדבר הזה פירנס הקב"ה יותר משלושה מליון איש במדבר מידי יום במשך ארבעים שנה. ואם כן - כך הוא יעשה גם לכם. והוסיף על כך רש"י שם בתורה (לג, לז) וז"ל: הרבה שלוחים יש לו לקב"ה להכין מזון ליראיו ע"כ.

ולכאורה מהראוי להבין את דברי ירמיהו הנביא. הרי כל ההנהגה במדבר היתה ניסית בכל הדברים כמו: העננים שליוו אותם מכל הכיוונים, מי

הבאר, המלחמות שעשו עם אויביהם, האוכל שירד מהשמים וכו'. מה שאין כן לאחר שנכנסו לארץ ישראל, ההנהגה עמם היתה טבעית כמנהגו של עולם. והיו צריכים לזרוע ולחרוש באדמה, ולטפל כראוי בגרעיני התבואה שזרעו עד שיהיו ראויים לעשות מהם קמת. ולאחר מכן לאפות אותם וכו'. ובאופן דומה צריכים לטרוח בשאר צורכי מחייתו של האדם. ואם כן מה השיב להם ירמיהו לשאלתם שהכל נעשה באופן טבעי, ודימה את תקופתם שהיתה טבעית - למציאות הניסית והעל טבעית שהיתה במדבר?

ביאור ראיית ירמיהו הנביא לאנשים שבדורו מצנצנת המן

אלא עומקם של דברים הוא, שאמר להם ירמיהו, שהקב"ה הבטיח, שכל זמן שצנצנת המן תהיה בעולם - מכח השפע והנס שהיה בעומר שגגזו בתוכה, ימשיך הקב"ה להשפיע ממנה לכל אחד ואחד מישראל מהנס הזה, אם יחליט לעמול בתורה ובעבודת ה' ית"ש בלבד, מבלי להטריד את מוחו בכל עניני העולם הזה ומרכיביו השונים. ולמרות שהניסים שיעשו לו יהיו מוסתרים בתוך טבע העולם, אולם ידע בודאות - שישנה על כך הבטחה ודאית מה' שכך יעשה. ולכן כתוב בתורה (טז, לז) שמשה ציוה את אהרן להניח את צנצנת המן - לפני ה' דווקא למשמרת לדורותיכם. וכך גם עשה אהרן שהניחה - לפני ארון העדות למשמרת. שהיות וזוהי הבטחה אישית של ה', לכן מקום הנחת צנצנת המן הינו - רק לפני הארון שבו היתה השכינה הקדו' שורה במיוחד, ולא במקום אחר במשכן.

לפיכך כשראה יאשיהו המלך ברוח קודשו, שעתיד בית המקדש להחרב וילקחו משם כל כלי המקדש, גזר את צנצנת המן שהכין אהרן הכהן, והטמינה במנהרות שבהר הבית, כדי שתשאר הצנצנת קיימת לעולם ועד, ותשפיע שפע ניסי לכל מי שיקבל עליו לעמול בתורה בהתאם לכוחותיו, ויעזוב את שאר עניני העוה"ז שאינם נצרכים לצורכי מחייתו, ולא תיפסק ההבטחה הנצחית לפרנסת עמלי התורה בכל דורות, שמושפעת מהמצאות צנצנת המן בעולם.

ההבדל בנס לאוכלי המן מדורינו

והנה ישנו הבדל מהותי בין צורת הנס שהיה בדור המדבר, לדורות הבאים. שבדור המדבר הנס נעשה באופן גלוי ולא טבעי. אולם מכאן ואילך הנס יעשה באופן נסתר בלבד, וכשהוא מוצנע בתוך הטבע, כאשר "פתאום" יגיע לאברך הראוי ולמשפחתו תוספת בהכנסתם החודשית באופנים וצורות שונות ומשונות. וכמבואר בגמ' ביומא (ע"ה) שירד עם המן לראויים לכך - גם אבנים טובות ומרגליות, וזאת בנוסף לכמות העומר שנצרכה לאכילתם. וכך גם יקרה וקורה בפועל גם בזמן הזה - שהראויים לכך, כשזקוקים לצורך חתונת ילדיהם או מסיבות הכרחיות אחרות, לפתע מגיע להם ממקום שאינו צפוי - סכומי כסף גדולים מבלי שטרחו להשיגם. וישנם גם בדורינו מאות רבות של משפחות שיכולות להעיד שכך קרה וקורה אצלם.

ומי שמתבונן יוכל להבחין, שבמובן מסוים - גדול הנס שקורה בדורינו עם עמלי התורה - ממה שנעשה ליוצאי מצרים. כי לדור המדבר כדי שהנס של המן יחול - היו צריכים ליכות של כל כלל ישראל שהיו שם ביחד עם משה, אהרן ומרים. [למעט מקרה חריג שזכה לו יהושע, כשחיכה לבדו ארבעים יום למשה בתחתית ההר]. לעומת זאת בזמן הזה, הובטח לכל אדם מישראל ואפילו שיהיה יחידי, ובכל מקום שיגור בעולם, שאם יקבל עליו עול תורה בשלימות מבלי להתעסק ולהתעניין בכל עניני העולם הזה - הבורא ית"ש מבטיח לו שיוכה לנס המן האישי. ויקבל באופן נסתר כחלק מהתנהלות טבעו של עולם - את כל ההצטרפות שלו ההכרחית. כמו כן ישנה מעלה נוספת כשמקבלים את ההטבה באופן הזה - שעין הרעה של בני האדם לא תוכל לשלוט בברכה שיקבל, כי היא תהיה סמויה מעינם של שאר בני אדם.

הבטחת הרמב"ם לכל המקבל עליו עול תורה כראוי

וכעין דברים אלו כתב גם הרמב"ם (בסוף הל' שמיטה ויובל יג, ג) שגם בזמן הזה - כל איש מישראל בכל מקום שיגור בעולם, אם נדבה רוחו להבדל מעיסוקי העולם הזה, והחליט בדעתו לעמול בעבודת ה' ית"ש ובתורתו - יזכהו הקב"ה בעולם הזה לפרנסה שתספיק לכל צרכיו,

